

споживання – від виробництва сировини до споживання готової продукції. У цьому випадку учасники процесів виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, зберігання і реалізації будуть поставлені в рівну залежність один від одного, розуміючи силу свого ризику і маючи реальне уявлення не стільки про ціни, скільки про власні доходи на базі корпоративної інтеграції.

Корпоративна інтеграція в аграрній сфері – це процес, що дозволить кожному товаровиробникові брати участь в усіх ланках руху своєї ж продукції "виробництво – збирання – зберігання – переробка – транспортування – торгівля – споживання" і сприятиме одержанню належних прибутків для виробників від кінцевого споживання виробленого у сільському господарстві продукту. Але сучасний негативний досвід відносин виробників сільськогосподарської продукції і переробних підприємств свідчить про неврегульованість корпоративних інтересів сторін [3].

В останні роки в аграрному секторі створюються нові корпоративні структури - агропромислові формування (АПФ), що засновані на великому приватному капіталі, використовують сучасну високопродуктивну техніку, прогресивні енерго-, водо- і ресурсощадні технології виробництва сільськогосподарської продукції, розвивають великомасштабну переробку і власні торговельні мережі та використовують великі обсяги земельних ресурсів. Для управління сільськогосподарським виробництвом АПФ створюють в населених пунктах філії з відповідним штатом управлінського апарату, здійснюють наймання робочої сили для виконання технологічних операцій. Але філії – це організаційні структури без права юридичної особи, а це означає обмежену можливість реалізації соціальної відповідальності корпорації на території розміщення її основного виробництва [1].

Розвиток сільського підприємництва також мав би стати основою реалізації соціальної відповідальності в аграрній сфері, проте у державній політиці розвитку підприємництва не враховується специфіка і ускладнення його діяльності на сільських територіях; відсутня система мікrokредитування та державної підтримки розвитку підприємництва на кооперативних засадах; не розроблено державні й регіональні програми підтримки розвитку підприємництва з метою підвищення рівня зайнятості на сільських територіях та ін. [5]

Сучасний стан формування методології корпоративної соціальної відповідальності підприємств аграрної сфери знаходиться у площині пошуку теоретико-методологічного забезпечення її реалізації менеджментом аграрних підприємств. При цьому особливою увагою має приділятися розгляду питань поєднання соціальної відповідальності менеджменту із підвищенням рівня життя людей (працівників аграрних підприємств) на сільських територіях.

Корпоративна соціальна відповідальність менеджменту локальних аграрних підприємств (сільськогосподарських) проявиться у забезпеченні мотивації до життя на певній території за допомогою підтримки розвитку соціальної сфери села.

До методологічних завдань формування корпоративної соціальної відповідальності великих агропромислових формувань можна віднести фінансову підтримку не тільки соціальної сфери села, а й відновлення земель, збереження екологічної рівноваги. Соціальна відповідальність малих підприємницьких структур може проявлятися у підвищенні рівня зайнятості на селі.

Проте, всі означені пропозиції не знімають нагальних питань розвитку взаємодії корпоративної соціальної відповідальності із державною, що проявиться у законодавчому і фіскальному забезпеченні розвитку сільських територіальних соціумів.

Література

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. Монографія / В. Г. Андрійчук. К.: КНЕУ, 2005. – С. 221–223.
2. Кравчук І.І. Методологічні засади оцінки ефективності розвитку соціуму регіону / І.І. Кравчук // Зб. наук. праць НАУ. – № 120. – Київ, 2008. – С. 328.
3. Кудла Н. Багатофункціональний розвиток сільських територій: від базових ідей до активізації малого підприємництва / Н. Кудла // Економіка України. – № 1. – 2008. – С. 62-72.
4. Куценко В. І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики). Монографія / В. І. Куценко. РВПС України НАН України. – Ніжин, ТОВ „Вид-во „Аспект-Поліграф”, 2008. – С. 43.
5. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретико-методологічний аспект. / Ю.Я. Лузан // Економіка АПК, 2011. – № 2. – С. 3–12.
6. Мельник В.Д. Становлення соціально орієнтованого бізнесу в Україні як складова державної соціальної політики / В.Д. Мельник // Україна: аспекти праці. – № 5. – 2008. – С. 32–37.
7. Саблук П.Т. Інноваційно-випереджувальна модель якісно нового розвитку агропромислового виробництва / М.В. Зубець, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук // Економіка АПК. – № 12. – 2008. – С. 3–4.
8. На шляху до соціальної відповідальності. Дзеркало тижня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt.ua / 3000/30/>.

Насипайко Д.С., к.е.н., Резніченко О.О., викл.
Кіровоградський національний технічний університет, м. Кіровоград, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Актуальність проблеми. У зв'язку з підвищенням значимості людського капіталу як основного чинника стійкого розвитку на порядку денному постає питання соціальної ролі та корпоративної соціальної відповідальності, забезпечення необхідного рівня соціалізації виробничо-економічної діяльності. Це обумовлює актуальність дослідження соціальної відповідальності бізнесу.

Саме тому велика увага приділяється даній проблематиці у теоріях Бернштейна А., Девіса К., Ерхарда Л. та інших вчених. Щодо українських авторів, то в цьому відношенні слід відзначити праці Богині Д. П., Буко С., Грициної Л. А. Грішнєвої О. А., Гуменної О. В., Дзвонар В. П., Карліна М. І. та інших. Серед російських авторів з даної проблеми слід відзначити дослідження Башаріної О. М., Благова Ю. Є., Данілової О. В., Канаєвої О. О., Костіна А. Є., Кричевського М. А., Мясоедової Т. Г. та ін.

Мета статті - розгляд формування поняття корпоративної соціальної відповідальності бізнесу.

Найважливішим питанням соціальної відповідальності бізнесу є можливість досягнення консенсусу між інтересами підприємств і інтересами суспільства. Німецький економіст і державний діяч Л.Ерхард зазначав: „...приватні інтереси можуть бути виправдані лише тоді, коли вони служать також інтересам суспільства” [1, с. 132].

Відзначимо, що під корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ), або рівнозначним йому терміном соціальна відповідальність бізнесу, відповідно до визначення Світового банку, розуміється комплекс напрямів політики і дій, пов'язаних із ключовими стейкхолдерами, цінностями, який виконує вимоги законності, а також враховує інтереси співтовариств і навколишнього середовища та націленість бізнесу на сталий розвиток. При цьому широта цього поняття концептуально ніяк не обмежена [2, с. 1].

Не дивно, що єдиного визначення КСВ не існує. Тим часом, від змісту, що вкладається в поняття КСВ, залежить розвиток відносин між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

Сутність корпоративної соціальної відповідальності полягає в тому, що будь-які виробничі й економічні рішення приймаються з урахуванням їхніх соціальних і екологічних наслідків для компаній та суспільства. Як свідчить міжнародний та вітчизняний досвід, КСВ, передбачаючи активне соціальне інвестування, скорочує поточні прибутки підприємств, однак створює підприємствам довгострокові конкурентні переваги у формі зростання, з одного боку, іміджу, ділової репутації, з іншого — інвестиційної привабливості та ринкової капіталізації; зміцнення згуртованості трудового колективу, посилення лояльності і конструктивного співробітництва з персоналом, інвесторами, споживачами, урядовими відомствами, місцевими співтовариствами та громадськими організаціями [3].

Необхідно зауважити, що поняття корпоративної соціальної відповідальності (Corporate Social Responsibility — CSR) та її різні інтерпретації існують багато років: з 1950-х рр. донині найбільш відомими є „соціальна відповідальність бізнесу”, „корпоративна соціальна відповідальність”, „корпоративна соціальна діяльність”, „корпоративна соціальна сумлінність”, концепції „зацікавлених сторін” та „етики бізнесу”, „сталого розвитку” і „корпоративного громадянства”, „корпоративного егоїзму”, „корпоративного альтруїзму” та „розумного егоїзму” [4].

Також слід навести такі основні етапи інституційної формалізації КСВ:

- проведення у Ріо-де-Жанейро Міжнародної конференції з сталого розвитку (1992 р.);
- утворення провідними компаніями ЄС Ініціативи Corporate Social Responsibility-Europe (1995 р.);
- розробка міжнародного стандарту Account Ability 1000, призначеного для виміру результатів діяльності компаній з етичних позицій (1999 р.);
- створення з ініціативи Генсека ООН К. Аннана Глобального пакту, який закликає об'єднати зусилля бізнесу і громадянського суспільства в підтримку принципів у сфері прав людини, трудових відносин і навколишнього середовища (2000 р.);
- видання Єврокомісією Зеленої книги «Європейські рамкові умови для соціальної відповідальності підприємства» (2001 р.);
- розробка стандарту G3 Керівництва глобальної ініціативи по звітності в сфері сталого розвитку (Guidelines of Global Reporting Initiative, GRI) [5].

Підходи і внутрішні стандарти соціально-відповідальної поведінки поступово інкорпорується в бізнес-стратегії європейських компаній та органів публічного адміністрування. Сучасні міжнародні стандарти корпоративної звітності нині включають разом із фінансовими показниками, інформацію про соціальну діяльність корпорацій, їхній внесок в сталий суспільний розвиток.

Що ж стосується сучасних пріоритетів КСВ іноземних підприємств, то внутрішня соціальна політика домінує над зовнішньою, зосереджуючись на освітніх програмах і відтворенні робочої сили (як важливої умови реструктуризації й модернізації виробництва та внеску в людський капітал), а також проектах підтримки пенсіонерів і дітей працівників. Так, всесвітньо відома компанія "Дюпон" два з чотирьох стратегічних напрямів розвитку присвятила людському капіталу: інвестиціям у своїх працівників; прихильності високим етичним стандартам, охороні праці, безпеки, збереженню навколишнього середовища. Для французької компанії "Юнілевер" одним з найбільш ефективних інструментів підтримки сталого розвитку є соціально усвідомлене і відповідальне ведення бізнесу, турбота про здоров'я та інвестиції в розвиток своїх працівників, охорона навколишнього середовища [6, с. 35-36].

У той же час компанії, що відстають від декларованих етичних норм, стикаються з серйозними проблемами. Прикладом є найбільша компанія-лідер в сфері роздрібною торгівлі „Вал-Март”, яку міжнародна профспілка працівників сфери послуг звинувачує в заниженому рівні оплати праці, гендерній дискримінації працівників, порушенні екологічних стандартів тощо.

За оцінкою Business Week, незважаючи на привабливість низьких цін для малозабезпечених верств населення, на які орієнтується компанія, уже сьогодні вона зазнає великих втрат у результаті відтоку клієнтів і потреби відволікати значні фінансові і часові ресурси на захист свого іміджу.

Підводячи підсумок, корпоративну соціальну відповідальність можна визначити як добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в соціально-трудої, економічній, екологічній сферах, який безпосередньо

пов'язаний з господарською діяльністю підприємства, однак виходить за межі норм і правил, визначених законодавчо як обов'язкові для цієї діяльності.

Література

1. Эрхард Л. Благополучие для всех / Л. Эрхард; пер. с нем.; вступ. ст. Б. Б. Багарицкого, В. Г. Гребенникова. — М.: Дело, 2001. — 352 с.
2. Башарина Е. Н. Влияние государственного регулирования на развитие института корпоративной социальной ответственности (КСО) [Электронный ресурс] / Елена Николаевна Башарина // Государственное управление. Электронный вестник. — 2008. — № 14. — Режим доступа:
3. Карлін М. І., Дзвонар В. П. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті перспектив соціальної політики України // Демографія та соціальна економіка: Науково-економічний та суспільно-політичний журнал. — 2007. — № 1. — С. 184—193.
4. Богиня Д. П. Основи економіки праці: [навч. посібник] / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. — К.: Знання-Пресс, 2000. — 313 с.
5. Костин А. Е. Корпоративная социальная ответственность и устойчивое развитие: мировой опыт и концепция для РФ / А. Е. Костин // Менеджмент в России и за рубежом. — 2005. — № 3. — Режим доступа: <http://www.mevriz.ru/articles/2005/3/3735.html>.
6. Мясоедова Т. Г. Человеческий капитал и конкурентоспособность предприятия / Татьяна Генриховна Мясоедова // Менеджмент в России и за рубежом. — 2005. — № 3. — С. 29—36.

Ноздрин-Плотницкий М.И., д.э.н. проф.

Белорусский государственный экономический университет, г. Минск, Республика Беларусь

СОЦИАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЕ РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ И ПРЕДПРИЯТИЙ КАК ПРЕДПОСЫЛКИ И КРИТЕРИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА.

1. Республика Беларусь как независимое государство официально провозгласила основным приоритетом социальную ориентацию в общей трансформации своего переустройства общества и экономики на рыночной основе. Отмечая двадцатилетие пройденного пути, мы констатируем некоторые преимущества концепции социально ориентированного развития экономики как направления эволюционного, социально-устойчивого развития, создающего необходимые предпосылки и для решения коренных задач современного развития экономики на инновационной, конкурентоспособной основе, и для непрерывного продвижения к стратегической цели – повышения уровня и качества жизни населения. В прошлой пятилетке (2006 – 2010 годы) Республика Беларусь перешла в разряд высокоразвитых стран по индексу развития человеческого потенциала, заняв 65-е место в мире, с уровнем ВВП на душу населения более 15 млн.руб., 73-летней средней продолжительностью жизни населения и самым высоким в мире (99,8%) уровнем грамотности населения.

2. В научном плане можно утверждать, что методологическую основу формирования условий для устойчивого, инновационного и конкурентоспособного развития предприятий (фирм) составляет социально ориентированная трансформация экономического роста. Для нашей страны и наших предприятий экономический рост означает не просто увеличение объемных показателей любой ценой, а сопровождаемый существенным энерго- и ресурсосбережением, технологическими прорывами, диверсификацией экономики и экспорта, развитием «новой экономики», а также он должен быть устойчивым и обеспечивать сокращение разрыва с наиболее развитыми странами в уровне жизни населения. В то же время это означает, что теория, концепция и приоритеты современной социальной политики выступают в качестве критерия, факторов и результатов (эффективности) экономического роста.

3. Алгоритм (общая схема) взаимосвязи экономического роста и социальной политики опосредован основными направлениями социальной политики – эффективной занятостью и демографическими процессами, заработной платой и другими доходами населения, социальными услугами и социальной защитой. Закономерностью становится повышение социальных качеств экономики. Социальная политика как приоритет социально-экономического развития предполагает выделение таких приоритетов в самой социальной политике, которые способствуют ускоренному инновационному, устойчивому и конкурентоспособному развитию.

4. В современных условиях не проблема бедности привлекает первоочередное внимание, а развитие новых форм и направлений социальной политики: формирование социального и человеческого капитала и потенциала, эффективная занятость и развитие внутренних рынков труда организаций, повышение социальной ответственности бизнеса. Речь идет о движении к развитому рынку труда, о взаимосвязи рынка труда и рынка образовательных услуг, сохранении заработной платы в качестве основного источника доходов, о позитивных изменениях в демографической политике, о более полном учете человеческого капитала (и человеческого потенциала) в экономическом росте и оценке возможностей и результативности деятельности организаций.

5. Устойчивое экономическое развитие по своей природе означает инвестиционную активность и национальной экономики, и предприятий. Для Республики Беларусь остро стоит проблема поисков источников развития. Их структурный анализ показывает, что основным инвестиционным ресурсом в основной капитал выступают собственные средства организаций (около 40 %); кредиты банков используются недостаточно (чуть более 26 %); значительна нагрузка на консолидированный бюджет (более 22 %); за пределы нормального уровня снизились накопления из сбережений населения (до 4 %); иностранные источники занимают 2,0 % при существенном возрастании нагрузки внешнего долга. Отметим также, что валовое накопление непрерывно растет и составляет более 38%, что создает определенную напряженность в развитии потребления.

Функционирование белорусской модели социально ориентированного развития предполагает ускоренное развитие социальной сферы, образования и науки. Преобладающая часть этих расходов – это государственные расходы. Они устойчиво поддерживаются: в образовании – на уровне 6-7 % к ВВП, в здравоохранении – 4-5 %, в науке – 1,0-1,2 %. В текущем пятилетии таких уровней уже недостаточно, намечено их увеличение в 1,5 – 2